

Alchemilla

Zomernummer 2014

Colofon

De Alchemilla verschijnt viermaal per jaar in een oplage van 375 exemplaren.

Het IVN, instituut voor natuureducatie en duurzaamheid, is een landelijke vrijwilligersvereniging met regionale afdelingen.

Omdat de IVN afdeling West-Friesland ervan overtuigd is dat werken aan een gezond leefmilieu belangrijk is voor ons, voor kinderen en voor u, houdt het zich bezig met allerlei natuuractiviteiten.

Het lidmaatschap kost € 22,50 per jaar. U ontvangt dan dit afdelingsblad en het landelijke IVN-blad Mens en Natuur.

De Alchemilla wordt gedrukt bij Editoo B.V. in Arnhem

Kopij naar redactie@ivn-westfriesland.nl

IVN afdeling West-Friesland

NME centrum: Streekbos Paviljoen

Postadres: Veilingweg 21A, 1611 BN Bovenkarspel

Telefoon: 0228 520486

Email: info@ivn-westfriesland.nl

Website: www.ivn-westfriesland.nl

Facebook: www.facebook.com/ivnwestfriesland

Twitter: <https://twitter.com/#!/IVNstreekbos>

Nummer KvK: Noordwest-Holland 40624859

RSIN-nummer: 809409914

ANBI: www.ivn-westfriesland.nl/ANBI

Het NME centrum is iedere zondag geopend van 13.00 - 17.00 uur

Dependance:

Het Egboetje, Liederik 15, 1678 JC Oostwoud

Bestuur

Voorzitter: Geert Pietersen

T: 0228 523565

E: g.pietersen@ivn-westfriesland.nl

Secretaris: Gé Kenter

T: 0228 513362

E: g.m.kenter@ivn-westfriesland.nl

Penningmeester en

Ledenadministratie: Rob den Hartog

T: 0228 517593

E: r.den.hartog@ivn-westfriesland.nl

Rekeningnummer:

IBAN/Rekeningnummer: NL13 RABO 0167 7601 57

t.n.v. IVN afd. West-Friesland

Leden van Bestuur:

Astrid Bijster

T: 0229 275673

E: a.bijster@ivn-westfriesland.nl

Hans Verhoeven

T: 0228 515137

E: j.l.verhoeven@ivn-westfriesland.nl

Adri Bozelie

T: 0227 542621

E: a.bozelie@ivn-westfriesland.nl

Henk Lanting

T: 0228 313430

E: h.lanting@ivn-westfriesland.nl

Eleonora de Boer

T: 06 54254117

E: e.de.boer@ivn-west-friesland.nl

Foto's

Foto voorkant:

Ei-afzettende Kleine roodoogjuffers

Foto Hans Verhoeven

Foto achterkant:

Zuidoever van het Ecoproject

Foto Hans Verhoeven

Fotospread middenpagina's:

Lisbeth van Lintel

Contactpersonen

IVN afdeling West-Friesland organiseert diverse activiteiten. Wilt u iets weten of actief meedoen neemt u dan contact op met onderstaande contactpersonen

Redactie Alchemilla:

Astrid Bijster (zie Bestuur)

Lisbeth van Lintel, T: 0228 517005,

E: l.van.lintel@ivn-westfriesland.nl

Marga Scherer, T: 0228 586786,

E: m.scherer@ivn-westfriesland.nl

Joke Tilgenkamp, T: 0229 235101

E: j.f.tilgenkamp@ivn-westfriesland.nl

Hans Verhoeven (zie Bestuur);

PR / Persberichten: Toos Brink

T: 0228 512316, E: t.brink@ivn-westfriesland.nl

Publieksactiviteiten: Frieda Bus

T: 0228 541489, E: f.bus@ivn-westfriesland.nl

Scholenwerk: vacant

Exposities: Beppie van der Wegen

T: 0228 322338, E: b.vd.wegen@ivn-westfriesland.nl

IVN website: Rob den Hartog (zie Bestuur)

Vaarexcursies: Theo Ruiter

T: 0228 515797, E: th.ruiter@ivn-westfriesland.nl

Weidevogelwerkgroep: Geert Pietersen (zie Bestuur)

Knotwerkgroep: Rob Rijswijk

T: 0228 561642, E: r.rijswijk@ivn-westfriesland.nl

Ecowerkgroep: Louis van Wegen

T: 0228 316825, E: l.van.wegen@ivn-westfriesland.nl

IJsvogelwerkgroep: Douwe Greydanus

T: 0228 720119, E: d.greydanus@ivn-westfriesland.nl

Inventarisatie Streekbos: Hans Verhoeven (zie Bestuur)

Werkgroep Egboetje: Adri Bozelie (zie Bestuur)

Cursussen: Astrid Bijster (zie Bestuur)

Paddenstoelenstudiegroep PWF: Wil Stelling

T: 0228 315307, E: w.stelling@ivn-westfriesland.nl

Voorwoord

Geert Pietersen

Terwijl ik dit schrijf geniet ik van onze tuin, die in de stralende zon volop in bloei staat. Het wordt zomer, de tijd dat we even wat gas terugnemen en velen van ons op pad gaan om van de natuur te genieten. Natuurlijk kan dat ook bij het IVN, ons zomerprogramma heeft veel mooie activiteiten waar voor iedereen wel iets bij zit. In deze Alchemilla lees je er meer over.

In het Ecoproject zijn in de afgelopen tijd de grote schietwilgen gekapt omdat ze aangetast waren door de watermerksiekte. Daardoor zijn er grote open plekken ontstaan die nieuwe aanplant en onderhoud vragen. Ook gaat er straks weer gehooïd worden.

In Het Egboetje worden regelmatig inventarisaties gehouden en ook de paddenstoelenstudiegroep gaat in de zomer inventarisaties doen. Allemaal activiteiten waar vrijwilligers van harte welkom zijn. En natuurlijk zijn er de zondagsactiviteiten die de hele zomer doorgaan.

En dan is er het verhaal van onze boot. Vanaf zomer van 2013 hebben we eraan gewerkt om aan alle voorwaarden te voldoen om met groepen in de polder te mogen varen. In mei zijn de laatste verbeteringen aangebracht en hebben we de officiële registratie verkregen bij het kadaster. Daarmee is het hele traject van verbeteringen afgerond en

kan de Wilskracht weer in frisse kleuren door de polders varen.

Een van de eerste evenementen zal de zijn de deelname aan de Slootjesdagen in juni. Ook zal de boot meedoen aan evenementen bij de viering van 650 jaar Stede Broec. Als bestuur zullen wij aandacht besteden aan de langere termijn.

Wij zien dat de overheden zich steeds meer terugtrekken uit de ondersteuning van het verenigingsleven en daarom willen wij voorbereid zijn op deze nieuwe situatie. Daarvoor willen we in de tweede helft van dit jaar samen met onze werkgroepen gaan kijken hoe we met deze nieuwe situatie om zullen gaan. Ook zullen wij, samen de andere NME-organisaties in ons gebied, contact maken met de nieuw gekozen colleges van de West Friese gemeenten om het belang van onze activiteiten onder de aandacht te brengen. De Natuurgidsencursus draait nu volop. We maken kennis met steeds meer facetten van de natuur, maar vooral met het ontdekken van de onderlinge verbanden en dat in de natuur alles met alles samenhangt. En natuurlijk hoe je die kennis kunt overdragen. Tijdens het weekend naar Texel zullen we verworven kennis voor het eerst in de praktijk brengen.

Allen een mooie en ontspannen zomer toegewenst!

Oefenen met het determineren van planten

Astrid Bijster

In de zomermaanden gaan we door met het determineren van planten. Bij mooi weer gaan we naar het Naviduct in Enkhuizen, bij slecht weer spreken we af bij het Streekbos Paviljoen.

We starten om **19.00 uur** tot ongeveer **21.00 uur**. Neem zoveel mogelijk je eigen flora mee.

De data voor de zomermaanden zijn op de volgende maandagen:

28 juli, 11 augustus, 25 augustus, 8 september en 29 september

Wie interesse heeft kan zich melden bij Astrid Bijster (zie bij Leden van Bestuur).

Van de bestuurstafel

G. Kenter

Het gaat nog steeds niet goed met het op alarm zetten van onze ruimten in het Streekbos Paviljoen.

Nog nooit heeft Regio Control zo veelvuldig naar het S.P. moeten rijden omdat bij ons de zaak niet goed was afgesloten of niet goed op alarm gezet. Het boete bedrag is dit jaar reeds over de grens van € 500,- heen. Dit geld hadden wij bijzonder goed voor andere zaken kunnen gebruiken.

Het bestuur heeft daarom besloten om een checklist te maken welke moet worden ingevuld/afgevinkt als het pand wordt verlaten. Hiermee hopen wij te bewerkstelligen dat iedereen die het S.P. afsluit een bepaalde procedure volgt, opdat wordt voorkomen dat er niets over het hoofd wordt gezien. Iedereen die afsluit wordt daarom ook vriendelijk doch dringend verzocht zich hieraan te houden.

Ook vraagt het bestuur aan alle mensen die het S.P. moeten betreden of verlaten nogmaals om de Alarmperielen op pagina 16 van de vorige Alchemilla nogmaals goed door te lezen en ook de checklist werktuigelijk na te lopen en in te vullen. Deze check kost slechts 5 minuten en kan

ons € 65,- besparen.

De IVN-boot is eindelijk goedgekeurd volgens de Europese regelgeving en nu dus volledig bedrijfsklaar om de educatieve vaartochten te gaan houden, mede gesponsord door G. Bentvelsen van ABZ Seeds te Andijk. Op 2 september zal daar voor genodigden nog een officieel tintje aan worden gegeven.

Ook doen wij dit jaar weer mee aan de Rabo fietstocht, dit draagt dan gelukkig weer wat bij aan onze financiën.

De Natuurgidsencursus verloopt tot nu toe prima; de 30 cursisten zijn onverminderd enthousiast en het Texel weekend is in aantocht. Misschien lukt het nog een verslag van deze belangrijke fase in deze Alchemilla af te drukken. Verslagen van de bijeenkomsten zijn te lezen op onze website onder Cursussen.

Het jaarlijkse vrijwilligersuitje is dit jaar op zaterdag 18 oktober.

Tot slot wenst het bestuur iedereen een mooie vakantie toe. Het weer werkt tot nu toe in elk geval al prima mee. Tot de volgende keer.

Ratelaar of Rode kornoelje?

Louis van Wegen

De beheerder bepaalt, help je mee?

Op 16 augustus gaan we hooien in het Ecoproject en in de loop van juni en juli gaan we snoeien en maaien op woensdagen en zaterdag. Als je zin hebt om mee te doen noteer dan alvast de hooi datum en laat weten dat je komt. Als je zin hebt om op andere dagen mee te werken laat het dan ook weten zodat we data kunnen afspreken.

Grote ratelaar en Rode kornoelje

Tuin fair Venhuizen

Geert Veldhuis en Jans Wiersum

Via Frieda Bus kreeg het IVN (en daarmee ondergetekenden) een uitnodiging om op zondag 25 mei op de tiende en tevens laatste tuin fair aan de Kerkweg in Venhuizen te staan om ons instituut te promoten.

Onderweg ernaar toe bedacht Geert dat het ook wel leuk zou zijn om de natuurkoffer te showen. Zo gezegd, zo gedaan en om 10.00 uur hadden wij ons zaakje uitgesteld.

Er stonden c.a. 15 geheel verschillende kramen in een mooie zonnige tuin met vrij uitzicht op de landerijen. De hele dag door was het een komen en gaan van mensen, die wel iets over het IVN wilden horen, maar ook veel kinderen die geïnteresseerd waren in de Muskusrat en de Mol uit Geert z'n koffer, zodat we en passant aan de ouders het doel van de koffer konden vertellen: leuk.

Al met al hebben wij een zeer genoeiglijke dag gehad.

Ledenmutaties

Rob den Hartog

Ledenmutaties t/m juni 2014

Aanmeldingen

1-4-2014: Mevr. F. Nieuwboer-Kroonen, Grootebroek

Afmeldingen

15-4-2014: Mevr. G. Slabbekoorn, Medemblik

Totaal aantal leden en donateurs: 300

In het Ecoproject van het Streekbos groeit de Grote ratelaar en dat is een goed teken want dan ontstaat er een grotere variatie aan plantensoorten. Door achterstallig onderhoud zaait de Rode kornoelje zich echter ook sterk uit. Deze struik is veel krachtiger dan de Grote ratelaar waardoor deze verdrongen wordt. Als we de Rode kornoelje wegmaaien en wegnippen gedurende een paar jaar dan blijft hij weg. Dan krijgen de Grote ratelaar en andere planten de kans om te blijven.

Met de bosmaaier hebben we al veel kunnen doen. Niet alleen om de Grote ratelaar te behouden maar ook om de nieuw aangeplante struiken te behoeden voor overwoekering door Rode kornoelje, Brandnetel, Kleefkruid, Wilde braam e.a. Deze nieuwe aanplant (Krent, Gewone liguster, Kardinaalsmuts, Eenstijlige meidoorn e.a.) hoeven we maar een of twee jaar te beschermen en dan redden ze zichzelf wel weer.

Er is ook maaiwerk met de zeis te doen op een plek waar we een grote boom willen gaan planten en ander werk omdat gedurende de afgelopen winter veel grote Schietwilgen zijn gekapt.

Voor opgave en excursies in het Ecoproject graag een e-mail, zie ook de website van IVN West-Friesland.

Inventarisatiedata Paddenstoelenstudiegroep

Wil Stelling

Data 2e periode 2014 Paddenstoelenstudiegroep PWF

Opgeven bij w.stelling@ivn-westfriesland.nl of 0228-315307

Op de volgende data wordt geïnventariseerd in het **Streekbos Bovenkarspel**. Verzamen bij **IVN Streekbospaviljoen**.

Van 13.00 uur tot 15.00 uur in het veld en van **15.00 uur tot 17.00 uur** microscoop:

18 augustus
1 september
15 september
6 oktober
20 oktober
1 december

Op 3 november wordt geïnventariseerd in het **Zanddepot (locatie onder voorbehoud)**:

Verzamen bij **SBB**, Hoek Dijkgraaf Grootweg/ Grootslagweg Andijk; **13.00 uur tot 16.00 uur**.

Op 17 november wordt geïnventariseerd in het **Robbenoordbos Wieringermeer, (locatie onder voorbehoud)**.

Startpunt nog niet bekend; **13.00 uur tot 16.00 uur**.

Als IVN-er mee op KNNV-kampen

Eleonora de Boer

De laatste keer dat ik vrijwillig op kamp was, was toen ik 12 jaar was. Ik reken de 2 kampen op Texel die onderdeel waren van de Natuurgidsencursus niet mee omdat die onderdeel van de opleiding waren. Hoewel die erg gezellig waren.

De 2 kampeerkampen werden georganiseerd door de KNNV. Dit jaar was het eerste jaar dat ook IVN-ers aan het kamp mochten deelnemen. Het is een absolute aanrader voor mensen die van doe-vakanties houden in de natuur. Het absolute gevolg van een dergelijk kamp is dat je kennis inzake de natuur willens en wetens verbreed en verdiept wordt.

Voordat je vertrekt ontvang je uitgebreide informatie over de locatie, de opzet en de werkwijze van het kamp. Het prettige van de wijze waarop deze kampeerkampen georganiseerd zijn, was voor mij dat je zelf voor je eigen overnachting, eten en drinken moet zorgen. Dat laatste zorgde er bij mij ook voor dat ik even tijd voor mezelf had.

Je verbleef natuurlijk wel met elkaar op een, van tevoren aangegeven, camping. Bij beide campings was dat een soort ' kamperen bij de boer' , hoewel we geen boer gezien hebben. Deze campings spreken mij over het algemeen erg aan. Wat je nodig hebt is er, maar van elke vorm van luxe wordt natuurlijk afgezien. En dat het doucheputje hoger ligt dan waar het douchewater zich verzamelt neem je dan voor lief. Het water schuif je gewoon via de deur het douche/toilet gebouw uit. Blijft dat ook mooi schoon.

Iedere avond om 20.00 uur was er een ' choc uurtje' . Dit hield in dat er uitleg gegeven werd over de excursies die voor de volgende dag aangeboden werden en waarvan je er één uitkoos. Tevens werden de excursies van de afgelopen dag besproken en eventueel bijzondere vondsten, bijvoorbeeld fossielen, getoond. Tijdens dit ' choc uurtje' werd er bij slecht weer warme chocolademelk geschonken in de convooitent en bij mooi weer buiten. Deze chocolademelk werd volgens grootmoeders-recept door 2 vrijwilligers van te voren op een campinggasstel klaargemaakt in een enorme pan.

De excursies begonnen ' s ochtends om 9.00 uur en duurden afhankelijk van de excursie een halve, driekwart of hele dag. Er was eigenlijk elke dag ook wel een excursie die met de fiets te bereiken was. Bij het 1e kamp was dat wel erg hard werken ondanks dat in de beschrijving van het kamp aangegeven was dat de omgeving een prima fietsgebied was. De omgeving van het tweede kamp was daar geschikter voor ook al waren hier toch wel steile klimmetjes. Overigens erg goed voor de conditie.

Ik was regelmatig op stap met een aantal oud-gedienden, waarvan sommigen al meer dan 100 keer aan een kamp hadden meegedaan en waar ik mijn petje voor af neem. Dan was ik met mijn 60e de Benjamin van het fietsgezelschap en er tussen mij en de rest van de groep een leeftijdsverschil van meer dan 15 jaar. De meesten fietsten op een gewone fiets! Je kunt je overigens voorstellen wat een

kennis er in zo' n groep zit.

Van de excursiegroep werd wel verwacht dat je de waarnemingen noteerde en dat je een sfeerverslag van de excursie maakte. Ik heb dat juist als erg prettig ervaren en het later bespreken van waarnemingen en verslagen zorgt er voor dat het geleerde veel beter beklijft. Nu nog steeds kan ik heel veel momenten oproepen met de kennis die ik toen heb opgedaan. En die kennis, voor zover dit zaken betreft die ook in Nederland voorkomen, kan ik weer doorgeven aan anderen.

Het 1e kamp was van 27 april t/m 4 mei met op camping Le manoir de Senlecques in Pernes-lès-Boulogne. Circa 10 kilometer van Boulogne sur Mer. Dit kamp viel in de meivakantie en er waren dan ook 3 gezinnen met kinderen mee. Dit vond ik heel verfrissend. Ik heb genoten van het enthousiasme van de kinderen als ook hun benaderwijze van vele natuurzaken. Er waren 40 deelnemers.

Er waren excursies in de buurt, maar ook regelmatig naar de kust. Kortom een kamp waarbij ervaringen in heel veel soorten biotopen opgedaan kon worden. Zee, kust, moeras, bos, kalkbodem, juragesteente meren en plassen, beekjes etc. Dit gold overigens voor beide kampen.

Het meest bijzondere van dit kamp vond ik de boomkijkers die ' s avonds als een gek te keer gingen en die in donker te zien waren in een waterplas op 100 meter afstand. Voor de kinderen een geweldige attractie. Net als natuurlijk zeesterren, anemonen, andere zeedieren en fossielen.

Het 2e kamp was van 10 t/m 17 mei in Saint-Maurice-sous-les-Côtes. Circa 25 kilometer ten zuidoosten van Verdun. Hier vallen natuurlijk al de massa graven die herinneren aan de oorlogen erg op als je er naar toe rijdt.

We verbleven op camping du Bois joli. Echt joli was het even niet toen de toiletten verstopt waren en deze niet meer gebruikt konden worden net als de douches. Maar daar werd met man en macht aan gewerkt en de volgende dag was alles weer joli. Toen ik boekte vond ik de vermelding in de plaatsnaam sous-les-Côtes ietwat merkwaardig. Nu ik er geweest ben begrijp ik die. Het dorp ligt onderaan krijtrotsen die je hier dus ook hebt net als aan de kust. Maar hier zijn ze natuurlijk begroeid. Daarom ook hier zoals al eerder gezegd de diversiteit aan biotopen.

De vergezichten, weiland, bossen, wijngaarden, heuvels, hellingen (noord en zuid verschil) etc. wisselden elkaar af. En onder de wijnranken op de wijngaarden lagen de fossielen min of meer voor het oprapen.

Wat hier voor mij het meest bijzonder was waren de vele orchideeën die hier groeiden zoals het Wit- en Bleek bosvogeltje, Soldaatjes, Vogelnestjes, Wespenorchis, Kleine- en Grote keverorchis, Hommelorchis en Vliegenorchis. De Bremraap had ik ook nog nooit bewust gezien en hier stonden ze legio. En de Paardenhoeftklaver die hier voorkomt en in Nederland niet meer.

Al met al 2 hele bijzondere ervaringen. Ik ben dan ook van plan elk jaar minstens met 1 kampeerkamp mee te gaan. Om de kosten hoeft je het niet te laten. Voor beide kampen was het in dit geval € 27,-- per persoon per kamp. Uiteraard

is dit zonder de verblijfkosten die je zoals eerder vermeld zelf moest regelen. Je kunt de informatie over de kampeervakanties vinden op de site van het KNNV onder het kopje

reizen.

Verslag Waterinspiratiedag 12 april

Astrid Bijster

Op 12 april 2014 organiseerde de werkgroep DKV in Noord-Holland een netwerkdag rondom het thema water. Alles wat groeit, bloeit en leeft rondom en in het water kwam aan de orde. Dit in relatie tot waterkwaliteit. Zo werd deze dag een ideale voorbereiding voor het 'Slootjesweekend' van 21 en 22 juni.

De dag vond plaats in ons eigen Streekbos Paviljoen. Er kwamen ongeveer 35 IVN-ers uit heel Noord-Holland op de netwerkdag af. De zoekkaarten met waterdierpjes, die speciaal voor de Slootjesdagen zijn gemaakt waren net klaar en beschikbaar voor de aanwezigen. Dat kwam perfect uit!

Na de aftrap gaf Marijke Zoetelief van IVN Vecht en Plassen eerst een presentatie over de Blauwe Planeet. Hierbij kwam het belang van water en het leven in het water aan de orde. Daarna was het de beurt aan Hans van Os, bestuurder bij het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, om iets te vertellen over de Kaderrichtlijn Water en de taken van het Hoogheemraadschap in de uitvoering daarvan. Maar ook: welke rol kan het IVN hierin spelen.

Na de pauze was het tijd om meer te vertellen over het leven in het water. Ruud Dijkstra, cursist bij de Natuurgidsencursus, vertelde over algengroei en -bloeï en andere plagen voor het water en voor het leven daarin. Ook de invloed van deze plagen voor de kwaliteit van het zwemwater.

Ikzelf vertelde over waterplanten en de relatie daarvan tot waterkwaliteit en kort iets over de werking van het helofytenfilter (gebruik maken van riet en andere waterplanten om water te zuiveren) en ook over invasieve waterplanten, vaak vijverplanten, die in het watermilieu terecht komen en als exoot behoorlijke plagen kunnen vormen.

Vervolgens vertelde Hans van Os zeer bevlogen over slootdierpjes en zoetwatervissen. Veel eigenschappen van te vangen slootdierpjes kwamen aan de orde. Zo waren we al goed voorbereid op het praktijkgedeelte van de dag, de workshop Waterdierpjes.

Eerst was het tijd voor een lunch in het restaurant, waarna iedereen die dat wilde, mee kon varen op de fluisterboot.

's Middags leerden we van Marijke Zoetelief de fijne kneepjes van het slootjesvissen. Welke materialen zijn geschikt, hoe vang je het beste slootdierpjes, waar zitten ze? Wat betekent de vangst van deze slootdierpjes voor de waterkwaliteit? Hans van Os demonstreerde ondertussen een groter schepnet van RAVON dat geschikt is om vissen te vangen.

Tijdens de workshop Slootjesvissen was iedereen enthousiast en druk in de weer met slootjesvissen en de vangsten bekijken. Dankzij het warme voorjaar was er gelukkig al aardig wat te vangen.

Na een tijdje gingen we terug met een deel van de vangst om alles nog eens goed te bekijken. Ook daar zat iedereen met de neus bovenop alle vangsten.

Het was een leuke en leerzame dag, waarbij we niet eens zijn toegekomen aan de proefjes die we tijdens de lunch nog wilden doen. Maar het was prima zo. Er is volop van elkaar geleerd. We hebben ideeën opgedaan voor slootjesvissen en de presentaties sloten goed op elkaar aan.

Tenslotte vertelde Hans van Os nog iets over de vernieuwde Watergidsencursus van het IVN. Hans zit in de projectgroep, die deze cursus heeft vernieuwd. Hopelijk gaan veel IVN afdelingen deze cursus oppakken en anders ligt hier wellicht een taak voor de werkgroep DKV.

En natuurlijk hopen we dat zoveel mogelijk IVN-afdelingen meedoen aan de Slootjesdagen. Zelf doen we mee op zaterdag in het Streekbos en op zondag in het Egboetswater.

Tips Voor Slootjesvissen: Gebruik stevige schepnetjes, doe de vangsten eerst in iets grotere witte bakjes met niet teveel water, schep met een lepel de diertjes eruit in witte ondiepe schaaltes om de diertjes goed te bekijken, neem geschikte loeppotjes/vergroetglazen mee om de beestjes nog beter te zien.

Neem uiteraard ook zoekkaarten mee. Zoek met het schepnetjes tussen de waterplanten, daar zitten veel slootdierpjes. Met een groter schepnet van RAVON kunnen vissen worden gevangen door met het schepnet heen en weer te bewegen door het water.

Nieuwe tentoonstelling over het Streekbos

Lida Straat

Dat is leuk. Laten we nu een tentoonstelling over het Streekbos hebben in ons bezoekerscentrum.

Dat wekt toch wel nieuwsgierigheid op, denk ik zo. Allerlei onderwerpen die het Streekbos betreffen worden belicht, zoals het ontstaan van het Streekbos, de flora en de fauna, de vogels, het Ecoproject, het waterleven enz.

In de vitrines ligt ook het een en ander wat met het Streek-

bos te maken heeft. Kom maar gauw een kijkje nemen!!!! Sinds 1 juni is er in de Incoteczaal, op de eerste verdieping, een prachtige foto expositie van Toos Brink. Zij heeft altijd een camera bij zich en is in staat met een scherp oog de juiste momenten vast te leggen en kleuren in de composities goed vast te leggen.

Uiteindelijk is het jammer dat er niet meer ruimte is: dit smaakt naar meer.

Verslag Texel

Annetta Kroonenburg

Texel weekend 13 juni tot en met 15 juni 2014

Als losse zandkorrels werd de natuurgidsen groep in opleiding voor een weekend samengevoegd. Elke korrel met zijn eigenaardigheden, vaardigheden en kennis op zoek naar houvast. In het begin waren de mentoren een rots in de branding en werden er veel vragen op hen afgevuurd. Veel aspecten om te komen tot een goede opbouw, voorbereiding en het geven van een excursie kwamen aan de orde.

Samenwerking, respect hebben voor elkaars mening en inbreng waren onder andere belangrijke zaken om te komen tot een goed eindproduct.

Het toegewezen gebied werd een aantal malen bestudeerd en een ieder ging op zijn of haar eigen manier op zoek naar extra informatie over het gebied. De verschillende onderwerpen die aan bod kwamen moesten uiteindelijk een samenhangend geheel vormen tijdens de excursie. Een ieder kon zijn /haar voorkeur uitspreken welk onderwerp hij/zij wilde uitwerken en er iets over wilde vertellen.

Zo waren er vogelaars, flora- en/of faunakenners. Voor de één trok het water(beheer) en een ander had belangstelling voor de geschiedenis van het landschap.

Boeken werden bestudeerd, internet geraadpleegd, eilandbewoners geïnterviewd en ga zo maar door. Er werd hard gestudeerd op de vrije zaterdag.

Echter, tijd voor ontspanning (lekker liggen in het gras en genieten van de zon en alle natuurgeluiden om je heen) was er ook. De Glasvleugelpijlstaartvlinder werd gespot, een Koereiger en Winterkoninkjes met uitvliegende jonkies werden waargenomen, een Blauwe kiekendief enzovoort. Merkwaardige namen als Monnikenweg, Tempeliersweg ,

Bleekersvallei werden door de eilandbewoners uitgelegd aan de hand van mooie verhalen. Ook de discussie over natuurbeleid gingen de Texelaars met verschillende mensen uit de groep niet uit de weg. Daarbij kwam de vraag naar voren of al het natuurbeleid echt gewenst is en een verbetering voor de omgeving. Een nog onbeantwoorde vraag.

Ook al was Texel voor sommigen van onze groep een bekend eiland, het bracht toch weer nieuwe ontdekkingen en verrassingen.

Vooraf vond een generale repetitie plaats waarbij de mentoren een ieder van ons van feedback voorzag. Met deze waardevolle informatie kreeg men zelfvertrouwen en vaste grond onder de voeten.

Zondag werden de excursies gegeven. Iedere groep had zijn eigen invulling en werkvorm eraan gegeven. Dit zorgde voor een afwisselend geheel. De diverse gebieden werden van verschillende kanten belicht en informatie werd op diverse manieren overgebracht. Alle zintuigen werden geprikkeld. Als gids heeft men zichzelf en anderen verbaasd doen staan.

Terugdenkend aan dit weekend heb ik (maar ik denk ook vele anderen) veel kennis opgedaan over de natuur op Texel. De mentoren hebben met hun uitgebreide natuurkennis en gidservaringen een grote positieve bijdrage geleverd. Het leren kennen van de medecursisten in een andere setting , de onderlinge samenwerking , de goede verzorging van de kookploeg en het goede weer hebben er voor gezorgd dat we kunnen terugkijken op een geslaagd Texel weekend.

Natuurbeleving op het blindenpad
Foto: Astrid Bijster

Annetta in actie tijdens haar presentatie op Texel
Foto: Astrid Bijster

Uitgelicht: de mierenleeuw

Astrid Bijster

Verschillende groepjes cursisten hebben tijdens het Texelweekend de larve van de mierenleeuw in actie gezien. Alleen de naam al wekt de interesse.

Volwassen mierenleeuwen lijken op waterjuffers. Dat sluit goed aan op het thema van deze Alchemilla. Er is echter wel een onderscheid met waterjuffers. Een volwassen mierenleeuw heeft duidelijk aanwezige antennes. Ook vouwen mierenleeuwen hun vleugels anders in rust in een dakje over het achterlijf gevouwen. Heel anders dan bij libellen.

Mierenleeuwen zijn vooral 's nachts actief, terwijl libellen overdag actief zijn. Ook zijn het wat onhandige vliegers, dat kun je van libellen niet zeggen. Opvallend aan mierenleeuwen zijn vooral de larven. De larve van de mierenleeuw heeft een levenswijze die met weinig andere insecten is te vergelijken. Ook ziet de larve van de mierenleeuw er heel anders uit dan een volwassen exemplaar.

Net zoals bij veel andere insecten duurt het larvenstadium langer dan het volwassen stadium. Een larve leeft wel 1 tot 3 jaar ondergronds. Daarna verpopt de mierenleeuw zich en komt het volwassen exemplaar na een volledige meta-

morfose tevoorschijn. De vleugels moeten dan nog opdrogen. Ook dat verschilt met de libellen, die geen volledige metamorfose ondergaan.

Het interessants aan de mierenleeuw zijn dus de larven. Ze zijn klein en gedrongen, bijna rond en voorzien van haren. Ze hebben enorme kaken aan de voorzijde, met aan de binnenzijde stekels. De kop steekt wat uit naar voren. De larven van de mierenleeuw leven in het mulle zand van de duinen. Daar graven ze een trechtervormige valkuil met hun verbrede achterpoten. Dat doen ze om spinnen en mieren mee te vangen. Als de prooi in de trechter valt, slaat de mierenleeuw-larve toe met zijn grote kaken. Daarna wordt de prooi leeggezogen.

Mierenleeuwen gaan sterk in aantal achteruit. Maar op Texel werden ze volop gezien door sommige groepjes, ze hebben ze zelfs mieren gevoerd. Op zondag tijdens de excursies van de groepjes wist Theun moeiteloos een mierenleeuw te vangen. Zo hebben we hem goed kunnen zien. (Bron: Ecomare, Wikipedia)

Theun met een mierenleeuw

Foto: Astrid Bijster

Glasvleugelpijlstaartvlinder op Texel

Astrid Bijster

Dit is niet alleen een mooi woord voor scrabble of galgje, maar het is de naam van een opmerkelijke vlinder, die door een groep cursisten van het Texelweekend is gezien. Maar ook Ria en Astrid hadden hem een maand eerder zien vliegen.

We zagen hem bij plan Tureluur vliegend tussen de echte koekoeksbloemen aldaar. Heel Texel staat vol met echte Koekoeksbloem. Het opmerkelijke aan de vlinder is dat het net een kolibrie lijkt met glazen vleugels. De vlinder staat stil in de lucht voor een bloem, met razendsnel bewegende vleugeltjes. Ondertussen doet de lange roltong zijn werk.

Het lijfje is fluwelig behaard. De vleugels bijna transparant. Alleen de donkerrode randen zijn zichtbaar. Dat komt omdat de glasvleugelpijlstaart wanneer hij uit de pop kruipt de meeste schubben al verliest. De rupsen van deze vlinder leven op de kamperfoelie. Voor mij was deze vlinder, samen met alle orchideeën, koekoeksbloemen, ratelaars en al die andere prachtige bloemen (teveel soorten om even te noemen) het biologische moment van Texel.

Volgens Soortenbank vliegt hij ook wel op andere bloemen, zoals ratelaar. Maar de echte koekoeksbloem is een voorkeursbloem. Het was moeilijk het snel bewegende beestje op de foto te krijgen. Als je een keer op Texel bent, kijk dan eens goed rond op het fietspad van de Tureluursweg. Het is een overdag vliegende nachtvlinder. Ook dat is opmerkelijk trouwens, wat moet je daar van denken.

(Bron: Magazine Natuureiland Texel, Soortenbank)

Glasvleugelpijlstaartvlinder
Foto: Astrid Bijster

Een betoverend weekendje Texel

Astrid Bijster

Een weekendje Texel is soms net een sprookje. Het begon zo:

Er waren eens 30 cursisten met nog wat mentoren. Die gingen bijna allemaal naar Texel, maar vaker niet dan wel met de boot van 16.00 uur. Het was vrijdag de 13e..... was dat een teken?

Ik was zelf al vroeg met Ria op Texel om spullen over te brengen en boodschappen te doen met Jans. En was op tijd met de fiets bij de boot voor een toeristische route naar Bloem en Bos. Toen leek alles nog gewoon, maar ook al bijzonder.

De route naar Bloem en Bos was misschien wel mooi, maar ook met een onderbreking met rul zand en hopen stenen en hekken. De eerste hindernis. Ja, dat bord stond er toch niet voor niets. Dit werd me opvallend gemakkelijk vergeven. Was de betovering al begonnen?

De zon scheen, het eten was lekker, we leerden elkaar beter kennen, zelfs de wedstrijd Nederland-Spanje was ongewoon.

Texel is werkelijk betoverend
Het gras is er groener
De lucht is blauwer
De waterpartijen/ duinrellen zijn mooier
De bloemen anders en intenser
Het landschap is anders

Het kan niet anders of iedereen raakte betoverd.

Er gebeurden vreemde dingen:

We hadden zieke cursisten, zoekgeraakte cursisten en vertrekkende cursisten, sommigen groepen kwamen er niet helemaal uit met elkaar. Er werd hard gewerkt, dat wel. Maar toen het zondag zover was, en het tijd werd voor het oogsten van de voorbereiding, kwam alles weer goed: iedereen was er ineens weer.

En gezamenlijk deden de groepen de excursies voor alle anderen.

En veranderden de cursisten van losse cursisten tot natuurgidsen in opleiding.

Ze deden het allemaal samen, dat hadden ze voor elkaar over.

Ik heb genoten van alle presentaties, petje af voor al onze cursisten.

Op naar de rest van de natuurgidsencursus.

En ze leefden nog lang en gelukkig. Dat gevoel kreeg ik bij de zondag.

Met dank ook aan de kookploeg in de vorm van Riet en Jans. En de mentoren natuurlijk. En Chris bedankt voor de heerlijke vlierbessenwijn die we mee mochten nemen naar Texel. Ook dat maakte deel uit van het sprookje.

♂ Variabele waterjuffer

Juffermannen in het Ecoproject

♂ Azuurwaterjuffer

♂ Kleine roodoogjuffer

♂ Houtpantserjuffer

♂ Lantaarntje

♂ Grote roodoogjuffer

♂ Vuurjuffer

De juffers en libellen van het Streekbos (deel 1)

Hans Verhoeven (foto's van de auteur)

Inleiding

Tijdens de IVN-Natuurgidsencursus van 2004/2005 werd mijn interesse voor juffers en libellen gewekt doordat een van de cursisten (Ton Groen) eenvoudig de soorten wist te herkennen.

Aangezien ik houd van alles wat vliegt en observeren ook mijn ding is was ik al snel in staat zelfstandig de soorten te onderscheiden. Ton heeft mij hierbij veel hulp geboden.

Omdat ik voor SOVON het Ecoproject op broedvogels inventariseerde (zie Alchemilla jaargang 41, nr 4) leek het

me belangrijk de soorten juffers en libellen mee te nemen. Dat was voor mij belangrijk omdat deze insecten milieu-indicatoren zijn voor schoon water. Met een groot aantal soorten kon ons Ecoproject meteen een forse meerwaarde krijgen. De resultaten heb ik jaarlijks doorgestuurd naar het Recreatieschap Westfriesland, die het gebied beheert.

Van 2004 tot en met 2013 heb ik elk jaar de soorten bijgehouden en deze zijn te zien in bijgaande tabel.

Tot nu toe zijn alle soorten in het Ecoproject gezien, maar veel van de soorten in deze tabel komen ook in de rest van het Streekbos voor.

Waargenomen soorten juffers en libellen in het Streekbos												
nr	soort	Latijnse naam	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1	Houtpantserjuffer	<i>Lestes viridis</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
2	Azuurwaterjuffer	<i>Coenagrion puella</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
3	Variabele waterjuffer	<i>Coenagrion pulchellum</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
4	Grote roodoogjuffer	<i>Erythromma najas</i>	x	-	-	-	x	x	x	x	x	x
5	Kleine roodoogjuffer	<i>Erythromma viridulum</i>	x	-	x	x	x	x	x	x	x	x
6	Vuurjuffer	<i>Pyrrhosomma nymphula</i>	-	x	x	x	x	x	x	x	x	x
7	Lantaarntje	<i>Ischnura elegans</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
8	Vroege glazenmaker	<i>Aeshna isosceles</i>	-	x	x	x	x	x	x	x	x	x
9	Paardenbijter	<i>Aeshna mixta</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
10	Blauwe glazenmaker	<i>Aeshna cyanea</i>	-	-	-	-	x	-	-	-	-	-
11	Groene glazenmaker	<i>Aeshna viridis</i>	-	x	x	-	-	x	x	x	-	-
12	Grote keizerlibel	<i>Anax imperator</i>	x	-	x	-	x	x	x	x	x	x
13	Glassnijder	<i>Brachytron pratense</i>	-	x	-	-	x	x	x	x	x	x
14	Platbuik	<i>Libellula depressa</i>	-	x	-	-	-	-	-	x	x	x
15	Vierblek	<i>Libellula quadrimaculata</i>	-	x	x	x	x	x	x	x	x	x
16	Gewone oeverlibel	<i>Orthetrum cancellatum</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
17	Noordse witsnuitlibel	<i>Leucorrhinia rubicunda</i>	-	-	-	-	x	-	-	x	x	x
18	Zwarte heidelibel	<i>Sympetrum danae</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	x	-
19	Bloedrode heidelibel	<i>Sympetrum sanguineum</i>	-	x	x	x	x	x	x	x	x	x
20	Geelvlekheidelibel	<i>Sympetrum flaveolum</i>	-	-	x	-	-	-	-	-	-	-
21	Bruinrode heidelibel	<i>Sympetrum striolatum</i>	-	x	x	x	x	x	x	x	x	x
22	Steenrode heidelibel	<i>Sympetrum vulgatum</i>	x	x	x	-	-	x	x	x	x	x

In deel 1 vertel ik iets over levenswijze en voortplanting van juffers en libellen. Daarnaast laat ik de soorten juffers de revue passeren die in het Streekbos voorkomen. In deel 2 komen de libellen aan de beurt.

Levenswijze van juffers en libellen

Voordat ik inga op de soorten is het raadzaam iets te vertellen over de levenswijze van juffers en libellen. Voor veel mensen is dit een onbekend fenomeen. Om een goed idee te krijgen van de ontwikkeling van deze insecten ga ik de ontwikkeling vergelijken met die van de vlinders.

De ontwikkeling van vlinders speelt zich af boven water en die van de juffers en libellen voornamelijk onder water. Vlinders plakken hun ei aan een plant en juffers en libellen doen hetzelfde, maar dan onder water. Er zijn hierop uitzonderingen die later worden besproken. Bij de vlinder komt er een rups uit het ei en die begint direct te eten van de waardplant waarop de eieren zijn gelegd. Iedereen kent het verhaal van 'rupsje nooitgenoeg'.

Uit de eieren van juffers en libellen komen larven die in het water direct op zoek gaan naar kleine waterdierpjes. Die larfjes hebben uitklapbare kaken waarmee ze heel snel een prooi kunnen verschalken. Hier kun je spreken van 'larfje nooitgenoeg'. Het zijn echte rovers.

Als rupsen groot genoeg zijn verpoppen ze zich en in de cocon transformeert de rups in een vlinder.

Bij juffers en libellen duurt het transformatieproces langer. De larven overwinteren onder water (soms meerdere jaren). Pas als ze volgroeid zijn stoppen ze met eten en wachten op het juiste seizoenstijdstip om 's morgens langs een plant of walkant boven water te kruipen en binnen een paar uur 'sluip't er dan een juffer of libel uit het huidje. Dit huidje is terug te vinden, net als de resten van de pop bij de vlinder.

Net als bij de vlinders worden het lichaam en de vleugels uitgerold en opgepompt totdat het een voltooid insect is dat kan vliegen.

Larve

Voortplanting

Het volgroeide insect (imago) dient dan nog uitsluitend voor de voortplanting. Per soort is het verschillend hoe lang ze leven: van enkele dagen tot een paar weken. Sommige soorten eten niet meer, maar andere jagen in de lucht op insecten.

De mannen zoeken direct na het uitsluipen naar vrouwtjes. Vrouwtjes wachten graag nog even en zoeken daarom soms rustige plekjes op, ver van het water verwijderd. Daar kunnen ze rijp worden om eieren te gaan leggen. Als ze zo ver zijn keren ze terug naar het water waar ze zijn geboren en worden daar opgewacht door de mannetjes die rusteloos het gebied afzoeken.

Voordat de mannetjes een vrouwtje benaderen hebben ze hun sperma uit hun achterlijf in een daarvoor bestemde holte gebracht in het borststuk. Dan jagen ze op de vrouwtjes en als ze de kans krijgen grijpen ze met 2 klauwtjes aan het achterlijf een vrouwtje achter de kop. Zo vliegen ze weg in een zogenaamde ' tandem' en dat is heel vaak te zien.

Tandem Vuurjuffer

Vervolgens vindt de paring plaats doordat het vrouwtje met haar achterlijf het sperma ophaalt uit het borststuk van het mannetje. Er ontstaat dan een zogenaamd ' paringswiel' .

Paringswiel Kleine Roodoogjuffer

Larvenhuidje

Bij de meeste soorten juffers worden in tandem-houding nu de eitjes op planten onder water geplakt (zie foto voorpagina). Soms verdwijnen de stelen achterwaarts geheel onder water.

Sommige soorten libellen leggen de eitjes onder water aan plantendelen en andere soorten laten al vliegend boven water met een neerwaartse dansbeweging de eitjes in het water vallen.

Bij de libellen laat het mannetje het vrouwtje los die dan eitjes gaat leggen, terwijl het mannetje bij haar blijft patrouilleren om eventuele kapers op de kust weg te jagen.

Verschillen tussen juffers en libellen

In één oogopslag kun je zien of je te maken hebt met een juffer of een libel: juffers vouwen de vleugels over of net langs hun achterlijf terwijl libellen met de vleugels haaks op hun lijf gaan zitten als ze gaan rusten.

Andere verschillen zijn dat juffers kleiner en tenger zijn, terwijl de libellen fors en groter zijn.

Bij juffers staan de ogen los van elkaar aan de zijkant van de kop. Bij libellen raken beide ogen elkaar of staan iets uit elkaar.

Wat moeilijker is waar te nemen, is dat de voor- en achtervleugels van juffers gelijk gevormd zijn en die van libellen niet gelijk van vorm zijn.

De soorten juffers

De volgende juffers zal ik hier in het kort beschrijven, min of meer in de volgorde dat ze in het seizoen verschijnen: Houtpantserjuffer, Lantaarntje, Variabele waterjuffer, Azuurwaterjuffer, Grote roodoogjuffer, Kleine roodoogjuffer en Vuurjuffer. Van alle besproken juffers staat een foto van het mannetje op de middenpagina. Vrouwtjes zijn in de regel forser en minder fel gekleurd dan de mannen.

Voor determinatiekenmerken verwijs ik naar de libellengidsen in de literatuuropgave.

Vuurjuffer

In de regel verschijnt de Vuurjuffer als eerste op het toneel. Dat kan al op warme dagen in maart zijn. Ze vliegen wat traag en het valt op dat ondanks hun rode kleur ze niet erg opvallen.

De aantallen verschillen per jaar: soms zijn ze met veel, soms maar een paar exemplaren. Gelukkig vertonen ze zich elk jaar en zijn ze daarmee een vaste bewoner van het Streekbos. Ze zijn door het hele Streekbos te zien op rustige plekken waar het niet te veel waait. Op het beschutte Ecoproject zijn ze algemeen. Al heel snel krijgen ze gezelschap van de Lantaarntjes.

Het verspreidingsgebied beslaat heel Nederland bij stilstaand en zwakstromend water. Zelfs in tuinvijvers doen ze het goed.

Lantaarntje

Ook dit zijn rustige vliegers die, als je ze met de ogen volgt tijdens het vliegen, zomaar opeens verdwenen zijn in de begroeiing. Het blijft een wonderlijke ervaring. Ze zijn met soms honderden tegelijk te zien in een sloot waar tientallen paartjes eieren aan het leggen zijn.

De mannen zijn uitgerust met een blauw vlekje op het achterlijf, het zogenaamde lantaarntje. Bij de vrouwtjes is dat bruin en niet opvallend.

Het verspreidingsgebied beslaat heel Nederland. Ze komen

voor in alle soorten water, zelfs brak water. Ook kunnen ze goed tegen watervervuiling. In het hele Streekbos te zien en zeer algemeen.

Variabele waterjuffer

Het is niet voor niets dat deze soort Variabele waterjuffer heet. Er zijn veel variaties in het kleurenpatroon. Een goed kenmerk is dat in veel gevallen de streepjes op de schouders onderbroken of bijna onderbroken zijn. Dat kenmerk is goed te zien op de foto op de middenpagina. Voor verdere determinatie verwijs ik naar de uitstekende veldgidsen die ik in de literatuuropgave in dit artikel vermeld. Een beetje trainen en je hebt het redelijk snel onder de knie.

Net als de Lantaarntjes komen ze met tientallen tegelijk voor in een sloot, vaak ook samen. Het verspreidingsgebied beslaat heel Nederland. Vooral op klei en laagveen te vinden, schaars op de zandgronden. In het Streekbos zeer algemeen.

Azuurjuffer

Lijkt erg op de Variabele waterjuffer maar is meer azuurblauw gekleurd en de streepjes op de schouders zijn niet onderbroken. Je kunt ze tegelijkertijd tegenkomen met de Lantaarntjes en de Variabele waterjuffers. Ga eens bij zo'n sloot zitten met een veldgids en probeer ze allemaal op naam te brengen. Dat is de beste manier om het snel te leren.

Het verspreidingsgebied beslaat heel Nederland. Vanaf april vooral te vinden bij stilstaand water maar ook wel bij beekjes. Ook bij tuinvijvers voelen ze zich thuis. In het Streekbos zijn ze iets schaarser dan de Variabele waterjuffer.

Grote roodoogjuffer

In mei verschijnt de Grote roodoogjuffer, herkenbaar aan zijn felrode ogen en weinig blauw aan het staartuiteinde. De ogen van de vrouwtjes zijn roodbruin en het lijf is meer geel of groenachtig. Het zijn leuke juffers om te zien en ze zitten graag zichtbaar op de waterplanten in het water zoals waterlelies of drijvende bladeren die in het water zijn terecht gekomen. Rustig vliegen ze op en zoeken naar de vrouwtjes.

In heel Nederland te vinden, behalve in brakke wateren. In het Streekbos vanaf mei altijd aanwezig.

Kleine roodoogjuffer

Veel tengerder dan de Grote roodoogjuffer en meer blauw aan het staartuiteinde. Het mannetje zit ook vaak met het staartuiteinde omhoog. Verschijnt ook in de regel pas in juni. Moeilijker te zien dan de Grote roodoogjuffer, maar als je er een vindt kun je verwachten dat er veel meer zijn. Tijdens de ei-afzetting (zie foto voorpagina) zie je soms tientallen stelletjes druk bezig in hetzelfde poeltje.

In het Streekbos vanaf juni elk jaar aanwezig en soms in grote getale. In heel Nederland algemeen in alle soorten schoon water. Ook in tuinvijvers zijn ze te vinden.

Houtpantserjuffer

Ten opzichte van de vorige juffers is dit echt een afwijkende soort. De familie van pantserjuffers houden in rust niet de vleugels gestrekt, evenwijdig met hun lijf, maar deze staan in een hoek van hun lijf af. Bovendien wijkt bij de Houtpantserjuffer de ei-afzetting af. Zij is de enige soort die

haar eitjes plakt op takken die boven het water hangen. Zodra de larven uitkomen, vallen ze in het water en die zijn zelfs in staat naar het water te kruipen als ze toevallig op land terecht komen.

Houtpantserjuffers zie je heel vaak verder verwijderd van waterpartijen. Ze zitten graag in de zon langs de paden in het Streekbos. Ze verschijnen meestal in juli en zijn in talrijke aantallen aanwezig. In Nederland een algemene soort die voorkomt langs stilstaand of zwak stromend zoet water. In een volgende Alchemilla vertel ik iets over de libellen in het Streekbos.

Column

Marianne Ouwerkerk

De aaibaarheidsfactor

Of het nu om een Vos gaat of om een Wolf, ze zijn allebei niet aaibaar, dus niet welkom.

De Wolf heeft het helemaal gedaan. Hij hoort niet in Nederland, het is een gevaarlijk beest, ons land is te klein en heeft niet de juiste biotoop. Maar aan de andere kant worden ganzen, reeën en Wilde zwijnen afgeschoten omdat er te veel van zijn.

Wat die ganzen betreft: ze worden vergast, de eieren worden geschud en in het gunstigste geval mogen ze verhuizen. En die verhuizing is ook niet alles want ze komen toch weer terug.

Laat die Vos nou Vos zijn en gun hem een lekkere ganzenbout.

Reekalfjes en frislingen zijn zoooo leuk en aaibaar, die laten we leven tot ze groot genoeg zijn om afgeschoten te worden. De Steenmarter, ook zo' n' aardig' dier. Het ziet eruit om te knuffelen maar ondertussen molesteert ie je auto. Toch worden hiervoor tips gegeven om de bedrading van de auto te isoleren. ' t Is zo' n lief beestje, terwijl de Vos geweerd wordt.

Nog niet zo lang geleden zijn er in onze omgeving tien Vossen doodgeschoten. Maar er worden geen tips gegeven om de kippenhokken vosbestendig te maken. Het kan wel, maar dan moet de afrastering een halve meter diep de grond

Literatuur

Veldgids Libellen door Frank Bos, Marcel Wasscher en Weia Reinboud, KNNV uitgeverij, ISBN 978-90-5011-264-2

Libellen van Europa door Klaas-Douwe B Dijkstra en Richard Lewington, Tirion natuur, ISBN 978-90-5210-700-4

Fotogids larvenhuidjes van libellen door Christophe Brochard, Dick Groenendijk, Ewoud van der Ploeg en Tim Termaat, KNNV uitgeverij, ISBN 978-90-5011-409-7

in. Veel te veel werk! Dat heeft echt wel met de aaibaarheidsfactor te maken.

Toch is er een wolf die gekoesterd wordt: de Korenwolf, dat schattige hamstertje. Die heeft er destijds voor gezorgd dat in Limburg de bouw van een bedrijventerrein stilgelegd werd. En juist die Korenwolf kan voor flinke schade zorgen in de akkerbouw, maar dat mag!

Als de Wolf nu eens zijn schuilplaats zoekt in een maisveld? Dan wordt ie misschien Maiswolf genoemd. Dat klinkt meteen een stuk vriendelijker. Zeker aaibaarheidsfactor 8. Krijgt ie misschien toch nog een verblijfsvergunning.

Gevlekte hyena

Geboorte marmerkreeftjes

Astrid Bijster

Met blijdschap laat IVN West-Friesland weten dat er rond 17 juni vele marmerkreeftjes zijn geboren in het Streekbos Paviljoen. Het lijken net zwarte kleine stofjes. De marmerkreeftjes zijn te bewonderen in het aquarium tijdens openingsuren van het Streekbos Paviljoen. Komt dat zien.

De marmerkreeft komt oorspronkelijk uit Amerika en wordt maximaal 12 cm. groot. Ze planten zich gemakkelijk voort en eten vooral planten, maar ook kleine vissen.

Activiteiten KNNV zomer 2014

Jan Duyf

Voor een uitgebreidere uitleg van deze excursies zie de website van KNNV Hoorn: www.knnvhoorn.nl

Dinsdag 8 juli: Wandeling Molenroute nabij de Zaanse Schans

De Molenroute is een rondwandeling via de Zaanse Schans met zicht op monumentale gebouwen aan de Zaan en de ringdijk van droogmakerij De Enge Wormer naar de Kalverpolder en door het eeuwenoude Zaanse vaardorp Haaldersbroek. Aan de overkant ligt het Wormer- en Jisperveld, van oudsher in trek bij vele soorten weidevogels als Grutto, Tureluur, Kievit en Kempphaan.

Wij vertrekken om 13.00 uur vanaf het Dampten. Gaarne 24 uur van tevoren aanmelden. Jan Duyf, T: 0228 585272. E: voorzitter@hoorn.knnv.nl

Zaterdag 12 juli: Excursie de Hortus Alkmaar

De Hortus Alkmaar is de voormalige productietuin van VSM Geneesmiddelen. Het oudste deel van de kruidentuin op het bedrijventerrein Beverkoog is aangelegd in 1981. Door zelf de geneeskrachtige kruiden te kweken had de fabrikant van homeopathische geneesmiddelen het kwaliteitsaspect volledig in eigen hand. Het aantal kruiden groeide in de loop der tijd uit tot een bijzondere botanische collectie van ruim 600 soorten. Door het ecologische beheer is de tuin ook rijk aan insecten; vlinders, libellen en de IJsvogel heeft er een permanente behuizing gevonden.

Vertrek van het Dampten om 11.30 uur. De kosten zijn € 5,50. Contactpersoon Ofra Carmi. E: o.carmi@quicknet.nl

Zaterdag 2 augustus: Vogelkijkdag waterberging Twisk

Vogelkijkdag waterberging Twisk komt intussen traditiegetrouw 2 keer in het jaar. De KNNV verleent dan ondersteuning aan het Landschap Noord-Holland, de beheerder van dit gebied. Gedurende deze dag zullen er telescopen staan opgesteld om belangstellenden te wijzen op de daar verblijvende en overvliegende vogels. Van 10.00 uur tot 15.00 uur is er een post met informatie van zowel Landschap Noord-Holland als KNNV bij het informatiepaneel langs het fietspad. Op de fiets te bereiken vanuit Twisk, of via grasdrogerij Den Hartog. Auto's kunnen het beste aan de westkant van het gebied worden geparkeerd, nabij de grasdrogerij.

Informatie bij Douwe Greydanus, T: 0228 720119. E: d.greydanus@quicknet.nl

Dinsdag 12 augustus: Wandelen door Oude Niedorp

Vandaag maken wij de sprong van oud naar nieuw. Niet dat er een oliebol of vuurwerk aan te pas komt. Nee, wij lopen van Nieuwe Niedorp naar Oude Niedorp en weer terug. Een tochtje van 7 kilometer langs water, polders en een heuse ruïne. Wandelen door dorpen zoals dorpen bedoeld zijn.

Wij vertrekken om 13.00 uur vanaf het Dampten. Gaarne 24 uur van tevoren aanmelden. Jan Duyf, T: 0228 585272. E: voorzitter@hoorn.knnv.nl

Zaterdag 16 augustus: Werkdag Het Zanddepot

Het Zanddepot ligt midden in polder Het Grootslag. SBB

heeft het zanddepot sinds 1984 in beheer. Sinds 2004 helpen schoolkinderen uit de hele regio jaarlijks mee om het gebied te onderhouden, zodat het open blijft. Het riet wordt gemaaid en op hopen geharkt en de wilgen worden geknot en gesnoeid. Dit terugkomende project wordt in samenwerking met MEC-De Witte Schuur, Staatsbosbeheer en de leden van de KNNV Hoorn uitgevoerd.

Aanvang 9.30 uur bij het zanddepot, Grootslagweg 9 te Andijk. Contactpersoon: Cees Schaper, T: 0228 316146. E: c.schaper1@quicknet.nl

Zondag 31 augustus: Excursie Geologisch museum Laren en Westerheide

Vandaag maken we een wandeling over de Bussumer- en Westerheide. Een gebied wat gevormd is tijdens de ijstijd. Veel kleileem, grint en zand is in het verleden afgegraven. In deze periode bloeit de hei prachtig. Na de wandeling bezoeken we het Geologisch museum. De toegangsprijs is € 5,50: voor museumjaarkaarthouders is de toegang gratis. Er zijn 6 vaste tentoonstellingen, waaronder de geschiedenis van het leven op aarde, fossielen, mineralen en de geologie en prehistorie van het Gooi.

Vertrek om 9.00 u vanaf het Dampten. Informatie bij Trudy Winthorst, T: 06 10825568. E: trudywinthorst@quicknet.nl

Maandag 8 september: Lezing Spinnen

Spinnenexpert Gerard van der Klugt verzorgt vanavond een presentatie over spinnen. Onze huizen tellen in het hoogseizoen zo'n 1000 tot 2000 spinnen aan de binnen- en buitenzijde. Het hoogseizoen in aantallen is niet de herfst, maar de voorzomer, als van veel soorten de jonkies uit hun eitjes gekropen zijn. Wel zijn in de herfst enkele grote algemene soorten volwassen en zijn hun webben in het ochtenddauw goed te zien.

Wijkcentrum Kersenboogerd, Brederodegracht 1 in Hoorn. Zaal open om 19.45 uur.

Zaterdag 13 september: Excursie spinnen in de Lutjebroekweel

In aansluiting op de lezing van maandag 8 september gaan wij vandaag naar de Lutjebroekerweel om het geleerde in de praktijk te brengen. Wij zullen op meerdere plekken in de Lutjebroekerweel gaan kijken welke spinnen hier voorkomen. Bij nat weer zijn laarzen geen overbodige luxe.

Wij starten om 13.30 uur bij de Schapenstreek, De Gouw 57 A, 1614 MB Lutjebroek. Voor meer informatie Fred Weel, T: 06 48664025. E: zoogdierenwerkgroep@knnvhoorn.nl

Zondag 28 september: Strandexcursie

Excursie naar het strand achter de Donkere Duinen van Den Helder. Begin 2011 ontdekten we ter hoogte van ' - Duinoord' schelpenrijke zandhopenlagen, afkomstig van een zandsuppletie. Steevast vonden we hier flinke aantallen Bonte mantels en verder allerlei andere soorten uit het Eemien, zo'n 120 duizend jaar geleden. Deze zandhopen zijn ondertussen verzwolgen door stormen en de zee, maar mijn hoop is dat we nog steeds genoeg exemplaren kunnen vinden.

Vertrek om 9.00 uur vanaf het Dampten. Informatie bij Willeke van Gent, E: wenteltrapje@live.nl

Wetenswaardigheden uit ons werkgebied

Hans Verhoeven

18 mei 2014:

Tijdens een rondje fietsen in West-Friesland stopte ik natuurlijk bij de Nek in Schellinkhout. Even met de verrekijker turen of er nog iets bijzonders te zien was.

Uit een van de inhammetjes kwam een foeragerende Lepelaar tevoorschijn. Ik zag gelijk dat de vogel kleurringen om had, dus meteen kijken of ik die kon aflezen. Ik noteerde de volgende combinaties: rechterpoot gele ring T9 en metalen ring, linkerpoot ongecodeerde gele ring en blauwe ring T9.

Na een tijdje kon ik ook een mooie foto maken.

Uiteraard heb ik de gegevens opgestuurd en het leuke daarvan is dat je keurig een berichtje terug krijgt met alle gegevens van de betreffende Lepelaar.

Mijn waarneming was de 48e terugmelding, de eerste van 2014. De Lepelaar werd op 8 juni 2004 geringd als pulletje

op de Vooroever in Onderdijk en viert in 2014 zijn 11e kalenderjaar.

Vanaf 2004, op 2012 na, werden de ringen elk jaar afgelezen, zowel in het broedgebied als in het overwinteringsgebied. De winter wordt doorgebracht in Frankrijk, Spanje en Portugal.

Pas in 2006 verschijnt de vogel weer op de Vooroever en keert daar tot 2010 elk jaar terug. Na een afwezigheid van 2 jaar wordt de Lepelaar weer in 2013 op de vooroever genoteerd.

Waarschijnlijk broedt de Lepelaar dit jaar hier ook weer.

Zo leren we door een geringde vogel veel van het gedrag en levenswijze van vogels.

22 mei 2014:

Op De Hout in Hem werd in een fruittuin een Appelvink gezien. Dat is een vogelsoort die we hier niet veel zien en zeker niet in het broedseizoen.

Lepelaar

Activiteitenoverzicht IVN West-Friesland zomer 2014

Let op: alle onderstreepte data zijn zondagen

Tentoonstellingsthema in ontvangstruimte: Streekbos en Ecoproject

Fototentoonstelling Incoteczaal: Buitengoed -Toos Brink

Deelname aan activiteiten is kosteloos, tenzij anders vermeld. Men kan een vrijwillige bijdrage geven of lid worden.

2 juli Gezinsactiviteit: Zomer in het Egboetswater

Komt het zien, de bloemen, insecten en vogels langs het natuurleerpad. Een boswandeling voor grote en kleine bezoekers. Start om 14.00 uur in het Egboetje, Liederik15,1678 JC Oostwoud.

6 juli Volwassenenactiviteit: Ontdek het Ecoproject

Om 14.00 uur start bij IVN in het Streekbos Paviljoen een wandeling met uitleg over het voormalige eiland in het Streekbos dat op ecologische wijze wordt beheerd.

In de IVN ontvangstruimte van het Paviljoen is een tentoonstelling over het Streekbos te zien met foto's, opgezette dieren en wetenswaardigheden die er voorkomen.

12 juli Inventarisatie Streekbos

Verzamelen om 9.00 uur met koffie bij IVN Streekbos Paviljoen. Start om 9.30 uur tot de middag. Deelnemers helpen mee soorten in kaart te brengen.

13 juli Gezinsactiviteit: Skuitje varen met IVN

Een tocht met de fluisterboot vanaf de steiger Streekbos Paviljoen om 14.00 uur.

Natuur op land en water in vaarpolder Het Grootslag. Ook waterbeestjes vangen. Opgeven bij Wil de Wit 06 53893055. Kosten € 2,50 p.p. en € 1,- per kind.

19 juli Kinderactiviteit: Op avontuur in het bos

Om 10.00 uur start een speurtocht bij het Egboetje, Liederik15,1678 JC Oostwoud, afslag Hauwert.

Friemelbeestjes en diersporen in het bos, laat je verrassen.

20 juli Gezinsactiviteit: Insecten, te mooi om eng te zijn

Het Streekbos is een insectenhotel rijker. Daar gonst, fladdert en sijlt het overal. Bijzondere, gewone en onbekende beestjes. Start 14.00 uur bij IVN in het Streekbos Paviljoen.

20 juli Volwassenenactiviteit: Bloemenpalet

Een ontdekkingstocht over dijkbloemen in de Vooroever en alles wat dit gebied zo bijzonder maakt. Start om 14.00 uur bij grasparkeerplaats/wandelpad Nespolderdijk - hoek Wervershoof/Onderdijk.

27 juli Volwassenenactiviteit: Fietstocht door polder Het Grootslag

Landschapsdeskundige Tjalling James neemt u mee voor een twee uur durende fietstocht. Ontginning, verkaveling, landschap en natuur. Neem proviand mee voor onderweg. Vertrek om 14.00 uur bij IVN in het Streekbos Paviljoen.

30 juli Gezinsactiviteit: Bijenexcursie

Imker Willem Nijhuis houdt bijeen op het Egboetsterrein en vertelt over zijn volken. Start activiteit om 14.00 uur bij het Egboetje, Liederik15,1678 JC Oostwoud, afslag Hauwert.

3 aug. Gezinsactiviteit: Blotevoetenpad

Een nieuwe natuurattractie in West-Friesland op Camping De Gouwe Stek, De Gouw 11, 1611 BS Bovenkarspel om 14.00 uur. Een inspirerende wandeling met tintelende ervaring voor de voeten. Aanmelden bij Heleen Peerdeman 0228 511208, kosten € 4,- p.p. kinderen tot 12 jaar € 3,-.

9 aug. Inventarisatie Streekbos

Verzamelen om 9.00 uur met koffie bij IVN Streekbos Paviljoen. Start om 9.30 uur tot de middag. Deelnemers helpen mee soorten in kaart te brengen.

10 aug. Gezinsactiviteit: Libellen en vlinders

Zomertijd in het Streekbos is genieten aan de waterkant en in het bloemenveld. Als het om eten gaat zijn libellen fikse rovers en vlinders lieve bloemenbezoekers. Start insectenwandeling door het Streekbos om 14.00 uur bij IVN in het Paviljoen.

10 aug. Kinderactiviteit: Kriebelbeestjes

Van 14.00 uur - 15.00 uur zijn kinderen en (groot)ouders met loepjes en schepnet actief aan de waterkant en in het bos op zoek naar kleine beestjes. Verzamelen in het Egboetje, Liederik15,1678 JC Oostwoud, afslag Hauwert.

17 aug. Gezinsactiviteit: Kom buitenspelen

Een natuur-buitenspeelmiddag voor kinderen en hun (groot)ouders in het Streekbos. Start om 14.00 uur in het Streekbos Paviljoen. Leuke spelopdrachten met een warme verrassing als afsluiting.

18 aug. Paddenstoelenstudiegroep PWF inventariseert het Streekbos op zwammen

Start 13.30 uur. Nadien microscopisch onderzoek. Deelname vrij voor volwassenen, opgeven bij Wil Stelling 0228 315307.

23 aug. Volwassenenactiviteit: Hooidag bij IVN

De jaarlijkse hooidag levert bloemen en kruiden op in het Ecoproject van het Streekbos. Start om 8.30 uur met koffie bij IVN in Streekbos Paviljoen. Aanmelden bij Louis v. Wegen 06 46896016.

24 aug. Gezinsactiviteit: De bijen van Henk

Imker Henk Stam verzorgt legio bijenkasten bij zijn Bijenboet en laat een proefkast van binnen zien. Een informatieve Bijenmiddag van 13.00 – 17.00 uur aan de Molenweg 27, 1619 EV Andijk.

24 aug. Volwassenenactiviteit: Landschap en techniek

Een verrassende excursie op de zandhellingen van het Naviduct bij Enkhuizen. Kruiden en bloemen, dijk en water en de totstandkoming van het Naviduct. Verzamelpunt bij de IVN-vlag op de oude Houtribdijk om 14.00 uur.

24 aug. Gezinsactiviteit: Nazomer

Jong en oud het natuurpad op van 14.00 uur - 15.00 uur voor een ontdekkingstocht door het Egboetsterrein. Natuur is nooit saai! Verzamelen in het Egboetje, Liederik15,1678 JC Oostwoud.

30 aug. Volwassenenactiviteit: Vleermuizen, snel en vaardig

IVN/KNNV-gidsen doen vleermuisonderzoek in het Streekbos. Start inleiding om 20.30 uur bij IVN in Paviljoen. Daarna avondwandeling door Streekbos en vleermuis scannen met een detector.

31 aug. Gezinsactiviteit: Varen en vogels met IVN

Vanaf het water zie je meer (water)vogels met gids en vogelaar Douwe Greydanus. Vertrek bij steiger Streekbos Paviljoen om 14.00 uur. Opgave vooraf bij Gé Kenter 06 55733077.

Kosten vaartocht: € 2,50 per volwassene en € 1,- per kind.

1 sept. Paddenstoelenstudiegroep PWF inventariseert het Streekbos op zwammen

Start 13.30 uur. Nadien microscopisch onderzoek. Deelnemer vrij voor volwassenen, opgeven bij Wil Stelling 0228 315307.

6 sept. Natuurwerkdag Egboetsterrein

Voor elk wat groens te doen op het terrein aan de Liederik 15 1678 JC Oostwoud, afslag Hauwert. Opgave Henk Lanting 0228 313430. Keuze uit kleine en grotere klussen.

7 sept. Gezinsactiviteit: Fluistervaren met geschiedenis

650 jaar Stede Broec wordt al varend besproken door gids Oud Stede Broec. Aanmelden bij Gé Kenter 06 55733077. Kosten € 2,50 p.p. en € 1,- per kind. Instappen steiger Streekbos Paviljoen om 14.00 uur.

13 sept. Inventarisatie Streekbos

Verzamelen om 9.00 uur met koffie bij IVN Streekbos Paviljoen. Start om 9.30 uur tot de middag. Deelnemers helpen mee soorten in kaart te brengen.

14 sept. Gezinsactiviteit: Fluistervaren met geschiedenis

650 jaar Stede Broec wordt al varend verteld door gids Oud Stede Broec. Aanmelden Theo Ruiter 0228 515797. Kosten

€ 2,50 p.p. en € 1,- per kind. Instappen steiger Streekbos Paviljoen om 14.00 uur.

15 sept. Paddenstoelenstudiegroep PWF inventariseert het Streekbos op zwammen

Start 13.30 uur. Nadien microscopisch onderzoek. Deelnemer vrij voor volwassenen, opgeven bij Wil Stelling 0228 315307.

21 sept. Volwassenenactiviteit: Bronstijdwandeling

Terug in de tijd met gids Nico Bregman langs het voetspoor naar de modelafbeelding van de prehistorische sikkels. Vertrek om 14.00 uur bij IVN vanuit het Streekbos Paviljoen.

21 sept. Open Dag Egboetje en natuurterrein

Voor elk wat wils van 11.00 – 16.00 uur in het knusse Egboetje bij het bos aan de Liederik 15, 1678 JC Oostwoud, afslag Hauwert. Activiteiten voor jong en oud met een groen karakter.

28 sept. Gezinsactiviteit: Spannende spinnen

Om 14.00 uur start bij IVN in het Streekbos Paviljoen een middagactiviteit over spinnen en hun ijzersterke spindraad. Een buiten- en daarna binnenactiviteit voor kinderen en (groot)ouders.

LIED UIT DE BERGEN

Dit gedicht is voor u opgezocht/vertaald door Joke Tilgenkamp

Als ik een vogel zou zijn
en dus 2 vleugels had,
dan kon ik naar je toe vliegen!
Maar omdat dat niet zo is,
moet ik dus hier blijven.

Als ik een sterretje zou zijn
en dus veel stralen had,
dan kon ik je bestralen.
En jij zou vriendelijk opkijken,
de hoogte groetend.

Als ik een beekje zou zijn
en dus veel golven maakte,
kon ik bruisend door het groen
naar je kleine voet stromen,
en die teder kussen.

Zou ik in de avondlucht hangen
en mijzelf bloesemgeur noemen
dan kon ik als een zachte zweem
vertoeven op je borst en mond
en daar rust vinden.

Geen uur in de nacht gaat voorbij
zonder dat mijn hart wakker blijft
en ik aan je moet denken:
hoe je mij duizendmaal
je hart zou schenken.

De beek en de sterren, de lucht
en de vogeltjes: zij kunnen wel
van verre bij je komen.
Ik alleen sta, als verankerd,
en ben daar droevig om.

Dit liefdesgedicht laat heel mooi ervaren dat de mens het - ondanks zijn kennis en eigenschappen - niet altijd "wint" van de natuur. (Betreft het gedicht: "Ruf vom Berge", 1816, van de dichter Georg Friedrich Treitschke; in 1817 op muziek gezet door Ludwig van Beethoven t.w. WoO 147. Treitschke nam het 1^e vers over uit het middeleeuwse volkslied "Wenn ich ein Vöglein wär").

Indien onbestelbaar retour: Veilingweg 21A, 1611 BN Bovenkarspel

